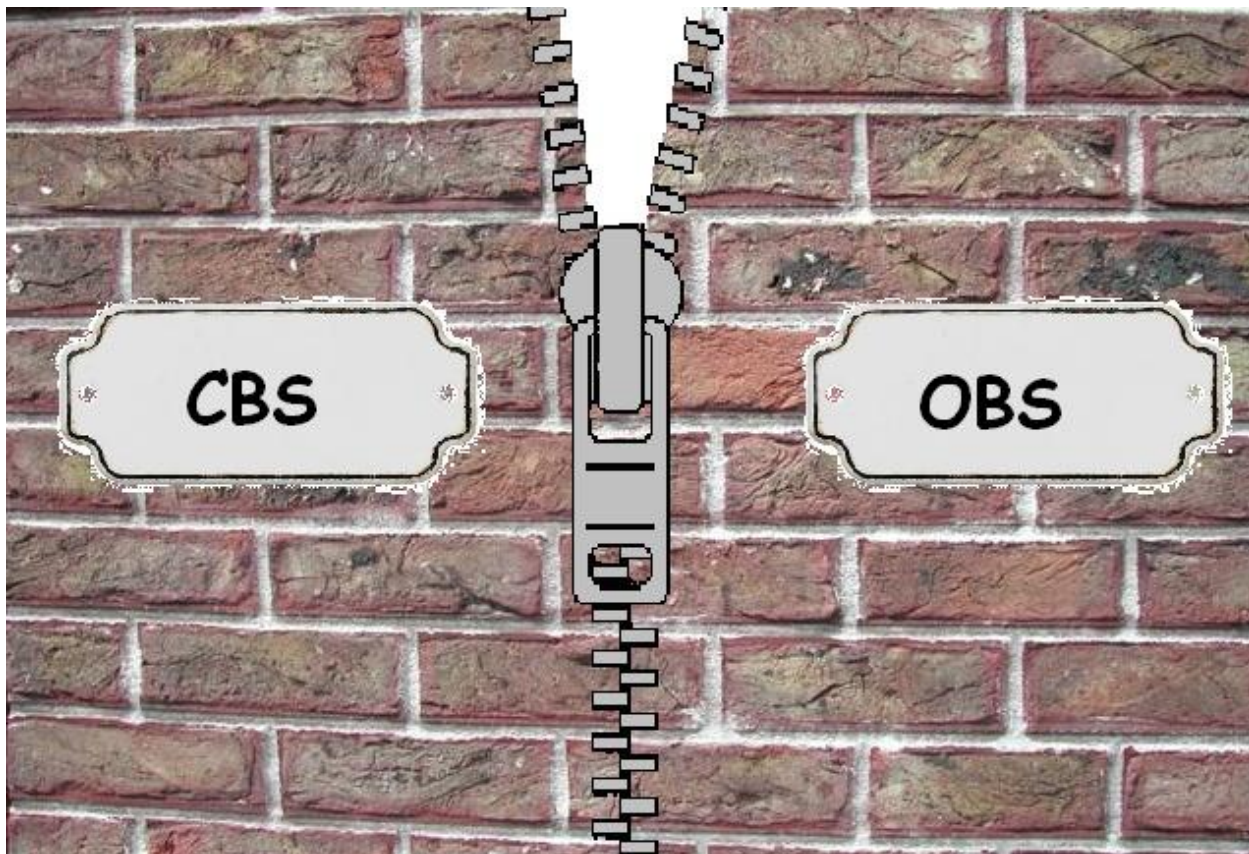

Onderzoek naar de gevolgen van fusies tussen twee verschillende denominaties in een dorp

**rijksuniversiteit
groningen**

faculteit ruimtelijke
wetenschappen

Naam: Matijn Hoekstra

Studentnr: S1928686

E-mail: m.c.hoekstra.1@student.rug.nl

Docent: D. Strijker

Datum: 20/01/2013

Samenvatting

Voor dit onderzoek is onderzocht wat de gevolgen op een dorp in een krimpregio zijn wanneer twee basisscholen van verschillende denominaties met elkaar fuseren. Het onderzoek wordt gedaan om een beter inzicht in te krijgen in gebieden waar de bevolking door het krimpproces afneemt.

Nagegaan wordt welke gevolgen er voor de rest van een dorp ontstaan wanneer twee basisscholen met elkaar fuseren. In het onderzoek zal dan ook specifiek aandacht besteedt worden aan dorpen waar slechts twee scholen aanwezig zijn, welke allebei een andere levensbeschouwelijke visie hebben. De onderwerpen die in dit onderzoek centraal staan zijn krimp, verzuiling en verschillende denominaties. De hoofdvraag luidt:

“Wat voor gevolgen heeft een fusie tussen een christelijke en een openbare basisschool op de rest van een dorp?”

Deze zal beantwoord worden door na te gaan wat de struikelblokken van een fusie tussen een christelijke en een openbare school zijn. Wat een denominatie voor een dorp betekent en wat een school als voorziening voor een dorp betekent.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van bestaande wetenschappelijke literatuur en een onderzoek dat in de dorpen Loppersum en Stedum is gedaan.

De belangrijkste resultaten die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen zijn de afname in waarde die gehecht wordt aan de verschillende typen denominaties, dit is mede een gevolg van ontzuiling die overal plaatsvindt. Het komt er op neer dat er momenteel bijvoorbeeld meer waarde gehecht wordt aan de kwaliteit van het onderwijs en de bereikbaarheid van scholen. Verder blijkt uit de resultaten dat het grootste aandeel van de inwoners van de onderzochte dorpen verwachten dat een fusie tussen de beide basisscholen van het dorp in de toekomst wel nodig zal zijn. Daarnaast verschillen de twee onderzochte dorpen in grootte en zijn de inwoners van Stedum positiever als het gaat om de beoordeling die zij geven aan de vraag wat ze ervan zouden vinden als de twee basisscholen in het dorp een fusie met elkaar aan zouden gaan. Hierop heeft het merendeel aangegeven het goed of heel goed te vinden als de twee scholen met elkaar een fusie aan zouden gaan.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de gevolgen voor het dorp niet heel groot zijn, maar dat er naar verwachting van de geënquêteerden wel een versterking van de sociale banden binnen het dorp zal optreden wanneer er een fusie zou plaatsvinden.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	
1.1 Aanleiding.....	4-5
1.2 Doel van het onderzoek en probleemstelling.....	5
2. Theoretisch kader.....	6-7
3. Onderzoeksmethode en analyse	
3.1 Databronnen.....	8
3.2 Verantwoording dorpen.....	8-9
3.3 Verzamelde gegevens en kwaliteit.....	10
3.4 Data-analyse.....	11
4. Scholenfusies	
4.1 Voor- en nadelen van een fusie.....	12
4.2 Resultaten van het enquêteonderzoek.....	12-13
4.3 Vergelijking dorpen.....	13-16
5. Conclusies.....	17
6. Literatuurlijst.....	18-19
7. Bijlagen	
7.1 Enquête Loppersum & Stedum.....	21-22
7.2 Resultaten enquêteonderzoek van beide dorpen.....	23-24

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In Nederland 'krimpt' de bevolking. Dit is een proces waarbij in bepaalde regio's de bevolking afneemt door een natuurlijke afname van de bevolking en doordat mensen van het platteland wegtrekken naar de stad (Bosman & Huitsing, 2011). De bevolking neemt bijvoorbeeld af door een vergrijzende bevolking. Dit houdt in dat de oudere bevolking toeneemt en dat er minder jongere mensen bijkomen (De Jong, 2005). Krimpgebieden die op dit moment officieel geregistreerd staan in Nederland zijn te vinden in het noorden en oosten van Groningen en in het zuiden van Limburg en Zeeland. In dit onderzoek zal de aandacht liggen op de krimpgebieden in het noorden van Groningen. Op de volgende kaart worden de huidige krimpgebieden van Nederland in het donkergrijs weergegeven en de gebieden waar in de toekomst krimp verwacht wordt in het lichtgrijs weergegeven. De kaart komt uit een artikel van Haartsen & van Wissen (2012).

Figuur 1. Verwachte krimpregio's en huidige krimpregio's in Nederland

bron: Haartsen & van Wissen, 2012

De afname van de bevolking in de krimpregio's zorgt ervoor dat basisscholen op het platteland zich niet altijd meer staande kunnen houden omdat er te weinig leerlingen zijn. Als gevolg hiervan zullen sommige basisscholen moeten sluiten en andere zullen moeten fuseren om te blijven bestaan. In Nederland zijn door de verzuiling in het verleden in veel dorpen zowel een openbare als een christelijke basisschool gebouwd (Bosman & Huitsing, 2011). Een fusie tussen een openbare en een christelijke school brengt gevolgen met zich mee. In dit onderzoek zullen deze gevolgen worden belicht en zal gekeken worden wat de invloed is op de rest van het dorp.

Het aangaan van een fusie is niet een gemakkelijke keuze, maar is soms wel onvermijdelijk voor het voortbestaan van een basisschool in het dorp. Het nieuwe regeerakkoord "Bruggen slaan" dat opgesteld is door de VVD en de PVDA geeft daarom ook aan dat in krimpggebieden alle vormen van samenwerking mogelijk moeten zijn en dat denominatie noch fusietoets daarbij in de weg mogen staan. Denominatie staat voor de inrichting van de levensbeschouwelijke visie van een school, bijvoorbeeld openbaar of christelijk onderwijs (Knutzen, 2004).

In meer afgelegen dorpen vormen scholen en kinderen de basis voor een duurzame lokale samenleving (Haartsen & Van Wissen, 2012). Het is daarom in het belang van het dorp dat er een basisschool aanwezig blijft.

Kortom een krimpende bevolking zorgt ervoor dat er in sommige dorpen te weinig kinderen zijn om te zorgen dat basisscholen kunnen blijven voortbestaan. Er zal gekozen moeten worden voor een fusie met een andere school of sluiten. Door verschillen in denominatie tussen scholen kan een dergelijke fusie gevolgen met zich meebrengen die voor de bewoners van het dorp niet uitmaken of positief of negatief zijn.

1.2 Doel van het onderzoek en probleemstelling

Doel van het dit onderzoek is nagaan wat voor gevolgen voor de rest van het dorp ontstaan wanneer er een fusie tussen een christelijke en een openbare school plaatsvindt. Een fusie hoeft niet automatisch iets negatiefs voor het dorp te betekenen. Het zou bijvoorbeeld kunnen zorgen voor meer sociale banden tussen bewoners die hun kinderen naar school brengen en ophalen. Dit zou een positief gevolg voor de gemeenschap zijn. Echter kan een fusie er ook voor zorgen dat een christelijke school uit een gemeenschap verdwijnt. Bewoners die willen dat hun kind uit de Bijbel voorgelezen krijgt zullen hun kinderen dan naar een nabijgelegen dorp met een christelijke school brengen. We leven op dit moment in een tijd waarin 'ontzuiling' heeft plaatsgevonden (Van Dam, 2011). Ontzuiling houdt in dat er minder waarde wordt gehecht aan de verschillende denominaties die door de verzuiling zijn ontstaan. De onderzoeksvraag die centraal staat in dit onderzoek is:

"Wat voor gevolgen heeft een fusie tussen een christelijke en een openbare basisschool op de rest van een dorp?"

Door gericht onderzoek te verrichten in de dorpen Loppersum en Stedum moet achterhaald worden wat de gevolgen van een fusie tussen twee basisscholen op de rest van het dorp heeft. Hierbij is het van belang te weten hoe belangrijk de verschillende denominaties in een dorp zijn. Daarnaast is het ook van belang om te weten welke struikelblokken een fusie tussen twee verschillende denominaties kan hebben en wat voor waarde een school voor een dorp heeft. Al deze punten vormen gezamenlijk een antwoord op de onderzoeksvraag.

In de thesis zal allereerst het theoretisch kader besproken worden. Hierna wordt de methodologie behandeld die gebruikt is het onderzoek. Na de methodologie worden de resultaten van het onderzoek besproken en worden als laatste de conclusies die naar voren zijn gekomen weergegeven.

2. Theoretisch kader

Het theoretisch kader van dit onderzoek is gebouwd om de begrippen “krimp” en “verzuiling”. Deze twee begrippen staan centraal in het onderzoek en vormen de kapstok waaraan het onderzoek is opgesteld.

Krimpen van de bevolking houdt in dat de bevolking in een bepaald gebied afneemt. Dit komt door een natuurlijke afname van de bevolking of door migratie van de bewoners naar de stad (Bosman & Huitsing, 2011). Het proces krimp is een proces dat zich niet alleen in Nederland voordoet. Krimp doet zich voor in heel Europa en men verwacht dat het in de toekomst ook in andere delen van de wereld zal voorkomen (Reher, 2007). Het onderzoek spitst zich echter niet op Europa of de wereld maar op de krimpgebieden in de provincie Groningen.

Doordat de bevolking afneemt kunnen huizen leeg komen te staan en zal de leefbaarheid in het gebied afnemen. Hiernaast is de afname van de bevolking vaak selectief, wat inhoudt dat hoger opgeleide en jonge mensen een gebied eerder verlaten om werk ergens anders werk te vinden. Als gevolg hiervan blijft er een minder geschoolde en oudere bevolking op het platteland achter (Haartsen & Venhorst, 2010).

De afnemende bevolking kan verklaard worden met het demografisch transitie-model. Dat houdt in dat van een tijdperk met een hoog sterfte en hoog geboortecijfer men door allerlei ontwikkelingen nu in een tijdperk is aangekomen met een laag sterfte en geboortecijfer en een tijdperk waarin de gemiddelde leeftijd waarop men sterft veel hoger ligt dan in het verleden (Lee, 2003). Doordat mensen op een latere leeftijd sterven wordt de gemiddelde bevolking in Nederland steeds ouder. Maar doordat er minder kinderen geboren worden zal de totale bevolking afnemen. Dit samen met een negatieve migratiebalans levert de huidige krimpregio's van Nederland op.

In kleine dorpen heerst meer een “ons kent ons” cultuur welke ervoor zorgt dat alle mensen in een dorp meer met elkaar en bij veranderingen die invloed kunnen hebben op het dorp betrokken zijn (Williams, 2008). Dat er in dorpen en in het bijzonder in kleinere dorpen meer een onderlinge verwantschap aanwezig is kan verklaard worden door de sociale cohesie die in deze dorpen te vinden is. Hiermee wordt bedoeld de samenhang die bewoners van een gemeenschap onderling met elkaar hebben. Hierbij geldt dat hoe kleiner een dorp is hoe dichter deze verwantschap met elkaar is. Daarnaast is de betrokkenheid van de bewoners bij beslissingen die het hele dorp aangaan veel belangrijker vergeleken met steden en grotere dorpen (Marmot & Wilkinson, 2006).

Wanneer er sprake is van krimp in een gebied zal dit ook gevolgen hebben voor de voorzieningen die een dorp heeft. Zo zullen scholen steeds minder leerlingen krijgen waardoor beslist moet worden of ze willen sluiten of fuseren met een andere school (Bosman & Huitsing, 2011).

Het hebben van een basisschool in een dorp is een vorm van leefbaarheid. Leefbaarheid staat niet alleen voor een gezonde kwaliteit van leven. Het bestaat ook uit politieke, economische en sociale factoren van kwalitatief leven en hiernaast uit individuele tevredenheid van het leven (Pukeliene & Starkauskiene, 2011). Een basisschool wordt wel gezien als een baken van leefbaarheid binnen een dorp. Het is een ontmoetingsplek voor bewoners. Wegvallen van een basisschool kan voor een dorp betekenen dat het helemaal uiteen valt en dat het dorp een spookdorp wordt. Egelund en Laustsen (2006) geven in hun artikel aan dat het verdwijnen van een school de doodsteek voor een dorp kan zijn. Het behouden van een basisschool is dus erg belangrijk voor een dorp.

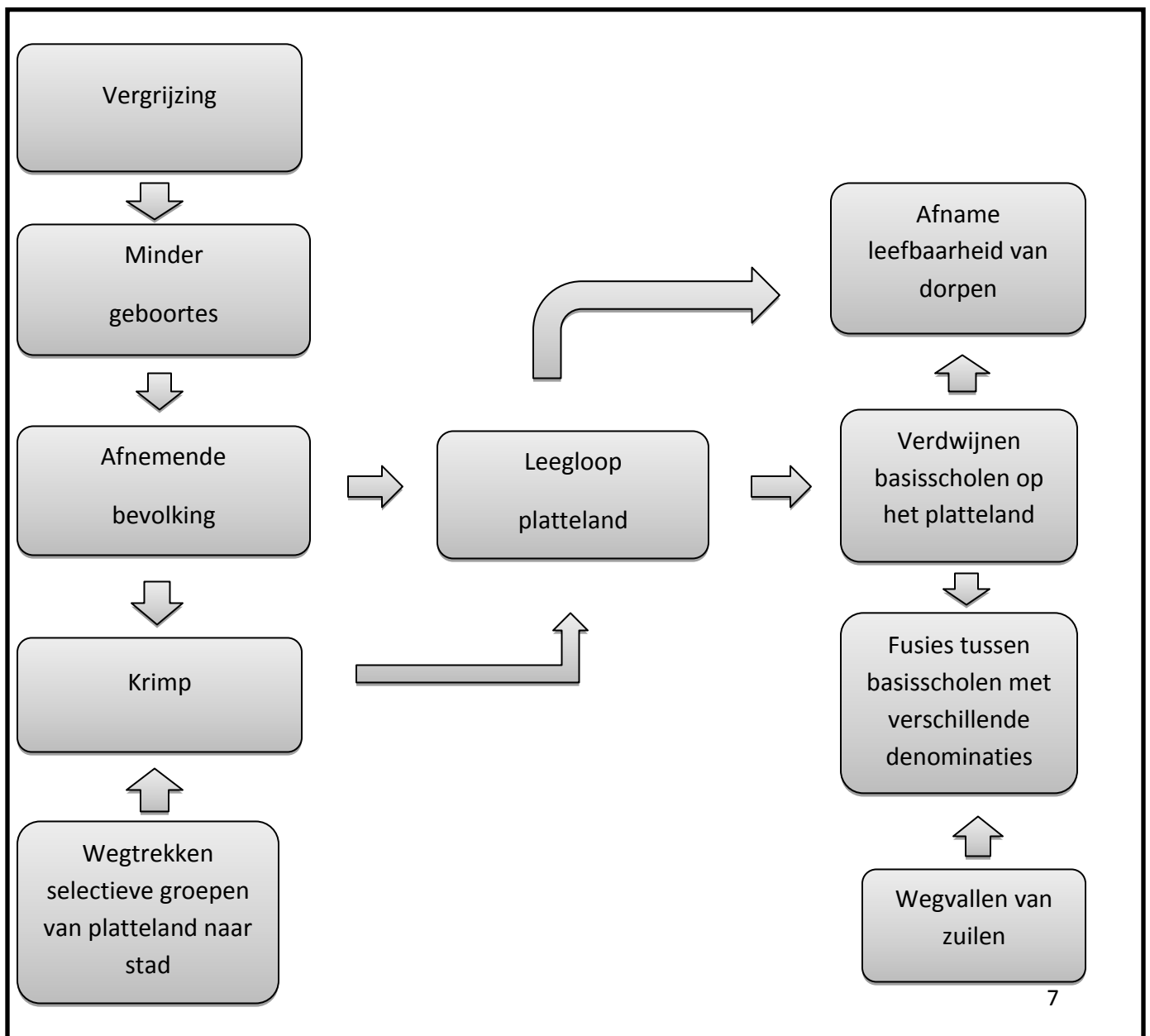
Bij het sluiten van een basisschool kan er een denominatie in een dorp verloren gaan. In het verleden zijn door de verzuiling in veel dorpen meerdere scholen gebouwd met verschillende denominaties. De verzuiling houdt in dat er een onderscheid gemaakt werd tussen vier verschillende zuilen die elk een eigen levensbeschouwelijke grondslag hebben (Dijkstra, Jungbluth & Ruiten, 2002). De vier zuilen zijn: de Protestants-christelijke, de Rooms-katholieke, de sociale en de liberaal/neutrale zuil. Deze hadden elk een eigen omroep, scholen, kranten verenigingen enzovoort. Het onderscheid tussen de verschillende zuilen werd het sterkst door de scholenstrijd die plaatsvond in 1917. Om het land in één geheel te

behouden is de grondwetswijziging opgesteld die onderwijsvrijheid geeft. Deze heeft voor vrijheid van onderwijs van verschillende levensbeschouwelijke visies gezorgd (Sunier, 2004). Bij het verdwijnen van een school uit een dorp kunnen bewoners de mogelijkheid verliezen om hun kind in het eigen dorp naar de school met de gewenste denominatie te sturen. Als gevolg van ontzuiling wordt er tegenwoordig steeds minder waarde gehecht aan de denominatie van een school. Het ontzuilingsproces is gestart in de jaren zestig en heeft ervoor gezorgd dat de verschillende zuilen zijn afgebrokkeld. Hierdoor zijn de verschillende levensbeschouwelijke grondslagen van minder belang geworden (Knippenberg, 1998). Het einde van de verzuiling wordt dan ook wel als een revolutie of een periode van fundamentele veranderingen gezien (Van Dam, 2011). Het heeft er bijvoorbeeld voor gezorgd dat er nu meer waarde gehecht wordt aan kwaliteit, bereikbaarheid en de atmosfeer van een basisschool (Haartsen & Van Wissen, 2012).

Door krimp is de noodzaak voor samenwerkingsverbanden of fusies tussen scholen van groot belang geworden. De ontzuiling heeft ervoor gezorgd dat samen werken of fuseren tegenwoordig makkelijker zal gaan dan in het verleden (Bosman & Huitsing, 2011).

Alle elementen zijn in het volgende conceptuele model samengevat.

Figuur 2. Fusie tussen twee basisscholen met een verschillende denominatie

3. Onderzoeksmethode en analyse

3.1 Databronnen

Dit onderzoek is gedaan aan de hand van bestaande relevante wetenschappelijke literatuur en een enquêteonderzoek. De wetenschappelijke literatuur en de resultaten uit het enquêteonderzoek zijn de sleutel tot het beantwoorden van de hoofdvraag van dit onderzoek.

Om tot een goed antwoord op de hoofdvraag van dit onderzoek te komen is ervoor gekozen om in de dorpen Loppersum en Stedum in de krimpgemeente Loppersum een enquête bij de bewoners af te nemen. Dit om van veel mensen te achterhalen wat hun mening is over een fusie tussen een christelijke en een openbare school en wat voor verwachting deze mensen hebben als het gaat om de gevolgen die een fusie op de rest van een dorp heeft. Het is daarom van belang om genoeg kwantitatieve data te verzamelen. Voor het verzamelen hiervan is een enquête de meest geschikte methode. De enquêtes voor de beide dorpen zijn in bijlage 1 terug te vinden.

3.2 Verantwoording dorpen

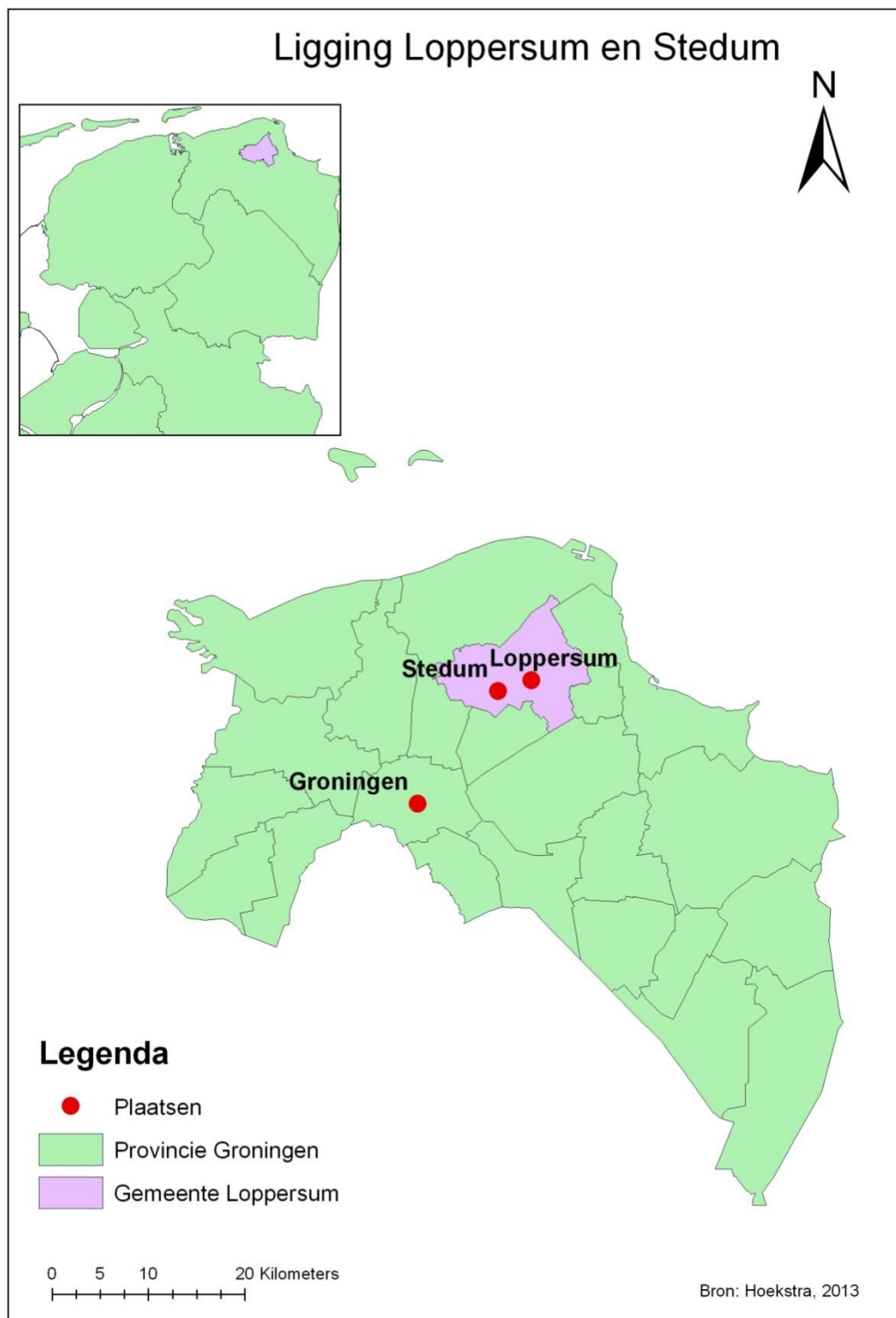
De keuze voor de dorpen Loppersum en Stedum is als volgt gemaakt. Via een databestand van alle plaatsen in Groningen is uitgezocht welke dorpen zich in één van de krimpregio's van de provincie bevinden. Daarnaast is opgezocht welke van deze dorpen twee basisscholen hebben met een verschillende denominatie. Aan deze voorwaarden voldoen 19 dorpen in Groningen. Het databestand dat gebruikt is voor dit onderzoek is verkregen door de geohelpdesk van de universiteit.

Om een vergelijking te maken of de invloeden van een fusie op een dorp verschillen tussen een groter en een kleiner dorp is gekozen voor de dorpen Loppersum en Stedum. De dorpen hebben allebei zowel een protestants christelijke basisschool en hiernaast een openbare school. Daarnaast zijn de dorpen qua openbaar vervoer evengoed te bereiken omdat ze beide aan dezelfde spoorverbinding liggen. Volgens het CBS buurten bestand telt de gemeente Loppersum in 2010 ongeveer 10.450 inwoners. Hiervan zijn er 2500 inwoners woonachtig in Loppersum en 935 inwoners woonachtig in Stedum. Naast het verschil in inwoneraantal heeft Stedum ten opzichte van Loppersum naast de basisscholen bijna geen verdere voorzieningen. Loppersum heeft een klein winkelcentrum met een eigen supermarkt, slager en enkele andere winkels.

Op de onderstaande kaart zien we de plaatsen en de gemeente Loppersum in de provincie Groningen weergegeven. De kaart is gemaakt met een geografisch informatiesysteem waarbij layers zijn gebruikt die door de geohelpdesk van de universiteit zijn verstrekt.

Figuur3.

3.3 Verzamelde gegevens en kwaliteit

Het enquêteonderzoek is op 12 december 2012 in de ochtend en middag uitgevoerd. De enquête is gehouden onder de bewoners op straat en daarnaast door bij mensen aan te bellen en hen te vragen of ze wilden deelnemen aan het onderzoek. Uiteindelijk hebben 56 mensen deelgenomen aan het onderzoek. Hiervan zijn er 29 woonachtig in Loppersum en 27 in Stedum. De respons is minder hoog dan aanzienlijk verwacht werd. Dit is te verklaren door de sneeuwval op die dag waardoor er niet veel mensen op straat waren. Daarnaast omdat er veel mensen niet thuis waren of niet aan het onderzoek wilden deelnemen.

De data die verkregen is door het houden van de enquêtes is niet helemaal representatief omdat mensen die niet thuis waren geen kans hadden om in het onderzoek opgenomen te worden. Verder zijn alleen mensen die mee wilden werken geënquêteerd. Het is echter niet mogelijk om inwoners te dwingen deel te nemen aan het onderzoek. Tabel 1 geeft aan dat het percentage respondenten dat ouder dan 42 is aanzienlijk hoger dan het aandeel respondenten dat jonger dan 42 is. Verder is in tabel 2 te zien dat het aandeel mannelijke en vrouwelijke respondenten ongeveer gelijk is. De factoren die hiervoor genoemd zijn zouden van invloed kunnen zijn op de resultaten. In een toekomstig onderzoek zou er op verschillende tijdstippen aan de deur geënquêteerd kunnen worden of zou er een telefonische enquête gedaan kunnen worden om de respons te vergroten.

Tabel 1. Leeftijd respondenten

Leeftijdscategorie	Aantal respondenten	Percentage
18-25	5	8,9%
26-33	3	5,4%
34-41	7	12,5%
42-49	9	16,1%
50-57	11	19,6%
58-65	8	14,3%
66+	13	23,2%
Totaal	56	100,0%

Tabel 2. Geslacht respondenten

	Aantal respondenten	Percentage
Man	26	46,4%
Vrouw	30	53,6
Totaal	56	100,0%

3.4 Data-analyse

De data verkregen uit de enquêtes is ingevoerd in statistical package for the social sciences (SPSS). Allereerst is er een SPSS bestand samengesteld met de resultaten van alle enquêtes bij elkaar. Hierna is voor ieder dorp nog een apart SPSS bestand opgesteld. Deze twee SPSS bestanden zijn gebruikt om de resultaten van de beide dorpen met elkaar te vergelijken.

Vervolgens is er voor het bestand met de samengevoegde resultaten voor alle vragen, behalve voor vraag 5 van de enquête een binominale toets uitgevoerd om na te gaan of een significant deel van de respondenten een bepaald antwoord heeft gegeven. De resultaten die hier uit zijn gekomen zijn terug te vinden in tabel 12 in bijlage 2. Voor vraag vijf van de enquête is eerst via een Q-Q plot nagegaan of waarden normaal verdeeld zijn. Hierna is een t-toets voor enkelvoudige steekproeven uitgevoerd omdat deze vraag op basis van een ordinale schaal beantwoord moest worden. Het resultaat van deze toets is in tabel 13 in bijlage 2 te vinden.

Na de analyse van de gezamenlijke resultaten van de twee dorpen is hierna voor de vragen zeven, acht en negen per dorp opnieuw een binominale toets uitgevoerd. Dit om na te gaan of een antwoord binnen een dorp significant vaker is gegeven. Hiernaast om te vergelijken of er verschillen zijn in de antwoorden die per dorp zijn gegeven. Vraag zeven, acht en negen zijn essentieel voor het beantwoorden van de hoofdvraag. In tabellen 6 tot en met 11 worden deze resultaten weergegeven.

4. Scholenfusies

4.1 Voor- en nadelen van een fusie

Een fusie tussen twee scholen zal meestal niet zonder problemen gaan. Zo zijn er voor- en nadelen die een fusie tussen twee scholen met een verschillende denominatie met zich meebrengen.

In Nederland is door de overheid vastgesteld dat een basisschool minimaal 23 leerlingen moet hebben om te mogen functioneren. Scholen met zo weinig leerlingen zijn in heel erg dunbevolkte gebieden op het platteland te vinden. Omdat basisscholen samen sterker staan dan ze alleen doen kan de keuze worden gemaakt om te fuseren. Dan is er echter het verschil in denominatie dat voor sommige fusies een lastig struikelblok kan zijn. Het belang van de verschillende denominaties is door de ontzuiling echter sterk afgenomen. Toch zijn er nog altijd mensen die veel waarde aan één bepaald type denominatie hechten. Bij een fusie kan gekozen worden om verder te gaan als openbare school of christelijke school. Daarnaast kan er een middenweg gekozen worden waarbij zowel christelijk als openbaar onderwijs in één school wordt gegeven. Een middenweg lijkt het meest voor de hand te liggen. Omdat hierbij een school zowel voor kinderen van christelijke inwoners als van niet christelijke inwoners geschikt is.

Belangrijkste voordelen zijn de kosten besparingen en schaalvoordelen die het samengaan van twee basisscholen met zich meebrengen. Dit kan leiden tot meer inkomsten en meer winst voor de school. Daarnaast wordt de concurrentie van de school ten opzichte van scholen in naburige dorpen sterker. Zeker wanneer twee basisscholen er financieel gezien niet goed voorstaan kan een fusie zorgen voor één stabiele en financieel sterkere school.

4.2 Resultaten van het enquêteonderzoek

Voor het SPSS databestand met de gezamenlijke gegevens van de dorpen kan gezegd worden dat een significant deel van de respondenten niet hun hele leven al in Loppersum of Stedum woont. Dit deel heeft geen onderwijs aan één van de twee basisscholen van het dorp genoten. Verder zijn er geen significante verschillen aanwezig voor inwoners die een christelijke opvoeding hebben gehad en inwoners die kerkelijk betrokken zijn. Het onderzoek wijst wel uit dat een significant deel van de bevolking een fusie goed of heel goed vindt. Dit kan komen omdat men zich bewust is van het krimpproces dat zich in de gemeente afspeelt.

Uit vraag zes van de enquête blijkt dat het hebben van een basisschool voor de meeste inwoners belangrijker is dan het hebben van een bepaald type onderwijs. Van de ondervraagde inwoners geeft 71% aan het belangrijker te vinden dat er een basisschool in het dorp blijft bestaan. Het type denominatie van een basisschool wordt dus minder belangrijk gevonden dan een school in het algemeen. Dit is in overeenstemming met wat Egelund en Laustsen (2006) in hun artikel aangeven. In tabel 3 wordt deze data weergegeven. Dat neemt echter niet weg dat er nog een heel groot deel van de inwoners liever onderwijs van een bepaald type denominatie ziet.

Tabel 3. Belang school of bepaald type onderwijs voor een dorp

	Aantal respondenten	Percentage
Het is erger dat er een basisschool uit het dorp verdwijnt.	40	71.4%
Het is erger dat er een bepaald type onderwijs uit het dorp verdwijnt.	15	26.8%
Geen antwoord	1	1.8%
Totaal	56	100%

Er is niet een significant verschil in het aandeel inwoners is dat verwacht dat de sociale banden binnen het dorp versterkt worden door een fusie tussen de basisscholen in Loppersum en Stedum en het aandeel inwoners dat niet verwacht dat de sociale banden binnen het dorp sterker zullen worden door deze fusie. Ook is er niet een significant deel van de inwoners dat verwacht dat een fusie wel of niet financieel sterker wordt door een fusie. Verder is er wel een significant aandeel van de inwoners dat verwacht dat een fusie niet zal leiden tot het verdwijnen van andere voorzieningen in het dorp. En tot slot verwacht een significant deel van de inwoners dat een fusie in de toekomst nodig zal zijn. De inwoners van de beide dorpen zijn zich dus bewust van de krimpregio waar zij in woonachtig zijn.

4.3 Vergelijking dorpen

Loppersum en Stedum verschillen in grootte. Loppersum telt 2500 inwoners en Stedum 935. Nagegaan is of er in de dorpen verschillend op de vragen van de enquête is geantwoord.

In Stedum geeft ongeveer 56% van de inwoners aan dat een fusie tussen de twee basisscholen heel goed is en daarnaast nog een deel van ongeveer 26% dat een fusie goed. Maar één van de respondenten van Stedum heeft aangegeven een fusie tussen de scholen slecht te vinden. Deze gegevens zijn in tabel 4 opgenomen.

Tabel 4. Mening van inwoners over een fusie tussen de twee basisscholen in Stedum

	Aantal respondenten	Percentage
Slecht	1	3,7%
Neutraal	4	14,8%
Goed	7	25,9%
Heel goed	15	55,6%
Totaal	27	100,0%

Vergeleken met Stedum staan de inwoners van Loppersum heel anders tegenover een fusie tussen de basisscholen van het dorp in tabel 5 is te zien dat ongeveer 10% een fusie heel goed vindt en dat 31% een fusie goed vindt. In Loppersum staat een groot deel neutraal tegenover een fusie maar is er ook een deel dat negatief tegenover een fusie staat.

Dat de gegeven antwoorden per dorp uiteenlopen, kan verklaard worden door de grootte van de dorpen. Kleinere dorpen zullen eerder de gevolgen van krimp ondervinden. Daarnaast heeft Loppersum voor de dorpen in de omgeving een voordienende rol omdat er een klein winkelcentrum aanwezig is. Dit zorgt ervoor dat de financiële situatie in Loppersum beter is dan die van Stedum waar de meeste voorzieningen in het verleden verdwenen zijn (Lemstra, Mulder & Oude Wesselink, 2008).

Tabel 5. Mening van inwoners over een fusie tussen de twee basisscholen in Loppersum

	Aantal respondenten	Percentage
Heel slecht	1	3,4%
Slecht	6	20,7%
Neutraal	10	34,5%
Goed	9	31,0%
Heel goed	3	10,3%
Totaal	29	100,0%

Voor dit onderzoek staan de gevolgen van krimp op het dorp centraal vraag zeven acht en negen van de enquête moeten aangeven wat de gevolgen voor het dorp zijn. In tabel 11 is te zien dat een significant deel van de respondenten in Stedum verwacht dat er geen voorzieningen zullen verdwijnen wanneer de basisscholen fuseren. Verder heeft het onderzoek voor vragen zeven, acht en negen geen andere significante verschillen in de dorpen aangetoond. Voor Stedum is makkelijk te verklaren waarom men niet verwacht dat er andere voorzieningen zullen verdwijnen. Dit komt doordat Stedum zoals hiervoor aangegeven eigenlijk geen andere voorzieningen meer heeft.

De percentages van de antwoorden die de respondenten op de enquête hebben gegeven wijzen uit dat in Stedum relatief meer respondenten bij een fusie tussen de twee basisscholen verwacht dat de sociale banden binnen een dorp sterker worden dan in Loppersum. Voor beide dorpen kan gezegd worden dat een groter percentage respondenten verwacht dat de sociale banden binnen het dorp sterker worden door een fusie.

Tabel 6. Versterking sociale banden in Loppersum

	Aantal respondenten	Percentage	Significantieniveau
De sociale banden binnen het dorp worden door een fusie versterkt.	16	55%	
De sociale banden binnen het dorp worden door een fusie niet versterkt.	13	45%	
Totaal	29	100%	,711

Tabel 7. Versterking sociale banden in Stedum

	Aantal respondenten	Percentage	Significantie
De sociale banden binnen het dorp worden door een fusie versterkt.	17	68%	
De sociale banden binnen het dorp worden door een fusie niet versterkt.	8	32%	
Totaal	25	100%	,108

Tabel 8. Verbetering financiële toestand van Loppersum

	Aantal respondenten	Percentage	Significantie
De financiële toestand van het dorp wordt versterkt.	21	75%	
De financiële toestand blijft van het dorp blijft gelijk of wordt slechter.	7	25%	
Totaal	28	100%	,013

Tabel 9. Verbetering financiële toestand van Stedum

	Aantal respondenten	Percentage	Significantie
De financiële toestand van het dorp wordt versterkt.	13	52%	
De financiële toestand blijft van het dorp blijft gelijk of wordt slechter.	12	48%	
Totaal	25	100%	1,000

Tabel 10. Verdwijnen andere voorzieningen in Loppersum

	Aantal respondenten	Percentage	Significantie
Er verdwijnen andere voorzieningen in het dorp.	9	32%	
Er verdwijnen geen andere voorzieningen in het dorp.	19	68%	
Totaal	28	100%	,087

Tabel 11. Verdwijnen andere voorzieningen in Stedum

	Aantal respondenten	Percentage	Significantie
Er verdwijnen andere voorzieningen in het dorp.	5	19%	
Er verdwijnen geen andere voorzieningen in het dorp.	21	81%	
Totaal	26	100%	,002

Uit de vraag wat voor financiële gevolgen een fusie tussen de twee basisscholen op de rest van het dorp heeft blijkt dat men in Loppersum in veel mindere mate verwacht dat het dorp financieel sterker wordt door een fusie dan in Stedum. In tabel 8 is te zien dat slechts 25% van de respondenten van Loppersum verwacht dat het dorp financieel sterker wordt door een fusie. In Stedum verwacht meer dan de helft van de respondenten dat een fusie zal zorgen voor een verbetering van de financiële toestand in het dorp.

Zoals reeds besproken is verwacht men in Stedum geen andere voorzieningen te verliezen. In Loppersum verwacht toch 32% van de respondenten door een fusie van de scholen ook andere voorzieningen te verliezen. Loppersum heeft ten opzichte van Stedum andere voorzieningen in het dorp, het is logisch dat men in Loppersum verwacht dat een fusie voor het verlies van andere voorzieningen kan zorgen.

5. Conclusies

Het onderzoek moet een antwoord geven op de vraag wat de gevolgen van een fusie tussen twee verschillende denominaties op de rest van een dorp heeft. Hiervoor is literatuuronderzoek verricht en zijn er in de dorpen Loppersum en Stedum enquêtes afgenomen. Het onderzoek is in een krimpregio van Groningen uitgevoerd. Hierbij was het van belang dat de dorpen waar onderzoek in verricht zou worden twee basisscholen hadden met een verschillende denominatie.

Zoals Haartsen & Venhorst (2010) in hun artikel aangeven zorgt krimp ervoor dat er steeds minder kinderen op het platteland bijkomen en dat de bevolking in deze gebieden steeds ouder wordt. Dit zorgt ervoor dat scholen op een bepaald moment zullen moeten sluiten of moeten kiezen voor een fusie met een andere school. Dit onderzoek wijst uit dat er in veel dorpen op het platteland in de provincie Groningen nog steeds scholen van verschillende denominaties aanwezig zijn.

Door de ontzuiling is het belang van verschillende denominaties echter minder belangrijk geworden (Van Dam, 2011). Daarnaast wordt er tegenwoordig grotere waarde gehecht aan de kwaliteit van het onderwijs, de bereikbaarheid van de school voor de kinderen en de atmosfeer van de basisschool (Haartsen & Van Wissen, 2012). Deze punten vergemakkelijken een fusie tussen twee scholen met een verschillende denominatie aanzienlijk. Uit het onderzoek dat in de dorpen Loppersum en Stedum is gedaan blijkt dat de waarde voor een basisschool in het algemeen hoger ligt dan de waarde die toegekend wordt aan het type denominatie. Het onderzoek is in de krimpgemeente Loppersum in het Noorden van Groningen uitgevoerd. Voor een vervolg onderzoek zou nagegaan kunnen worden of er een verschil is tussen dorpen in het oosten en noorden van Groningen met betrekking tot de invloed die een fusie van twee basisscholen op de rest van het dorp heeft.

De geënquêteerde bewoners zijn zich bewust van de krimpende bevolking in hun regio en veel mensen verwachten dan ook dat een fusie tussen de basisscholen in deze twee dorpen in de toekomst nodig zal zijn. Sommige mensen in Stedum gaven al specifiek aan dat er plannen voor een fusie tussen de twee scholen van het dorp op tafel liggen. Dit is iets dat nog niet officieel bekend gemaakt is, maar dit is wel een mooi punt om een vervolg onderzoek naar te doen.

Struikelblokken voor een fusie zijn er door de noodzaak van het fuseren niet meer in heel grote mate. Het nieuwe regeerakkoord geeft aan dat fusies en samenwerkingsverbanden in krimpregio's niet door verschillen in denominatie moeten worden belemmerd.

Tot slot kan er dan door het onderzoek dat in de dorpen Loppersum en Stedum is gedaan een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag:

“Wat voor gevolgen heeft een fusie tussen een christelijke en een openbare basisschool op de rest van een dorp?”

Een fusie tussen twee verschillende denominaties kan als gevolg hebben dat er een botsing ontstaat tussen inwoners of dat inwoners ouders ervoor kiezen om hun kind naar een school in een ander dorp te laten gaan. Dit onderzoek wijst echter uit dat de inwoners van de twee dorpen toch vooral verwachten dat de sociale banden als gevolg van een fusie versterkt worden. In sociaal opzicht is een fusie een positief gegeven voor de inwoners in het dorp. Economisch gezien zal het dorp naar verwachting niet voor of achteruit gaan. Dit blijkt uit de verwachting dat er waarschijnlijk geen financiële vooruitgang voor het dorp zal zijn wanneer de twee basisscholen van het dorp met elkaar fuseren. Als gevolg van een fusie zullen er naar verwachting meer voorzieningen in een groter dorp verdwijnen dan in een kleiner dorp. Dit is te verklaren doordat een groter dorpen meer voorzieningen te verliezen heeft dan een kleiner dorp.

Al met al kan worden gesteld dat door een fusie niet veel dingen in het dorp zullen veranderen. Een fusie zorgt er echter wel voor dat de verbondenheid met mede bewoners in het dorp wordt versterkt. Dit leidt tot een sterkere sociale cohesie binnen het dorp.

6. Literatuurlijst

Admin (2011). *De voordelen en nadelen van fusies en overnames*. Geraadpleegd op 16-12-2012 via <http://www.dutchadvisory.nl/2011/07/21/de-voordelen-en-nadelen-van-fusies-en-overnames/>. Dutch advisory-M&A specialisten.

Anoniem (2012). *Geschiedenis van binnenland*. Geraadpleegd op 16-12-2012 via <http://www.isgeschiedenis.nl/themas/verzuiling/>.

Bokdam, J.M. (2010). *Schoolgrootte en menselijke maat. Zijn kleine scholen beter?* Geraadpleegd op 16-12-2012 via <http://www.basis-online.nl/index.cfm/1,131,514,0,html/Schoolgrootte-en-menselijke-maat>

Zoetermeer: Basisonline.

Bosman, M.H. & Huitsing, G. (2011). Toekomstbestendig plattelandsonderwijs. Verkenning van mogelijkheden en belemmeringen voor samenwerking tussen dorpscholen.

Dam, P. van (2011). Een wankel vertoog. Over ontzuiling als karikatuur. *BMGN*, 126(3), 52-77.

Dijkstra, A, Jungbluth, P & Ruiters, S. (2001). Verzuiling, sociale klasse en etniciteit: segregatie in het Nederlandse basisonderwijs.

Egelund, N. & Laustsen, H. (2006). School Closure: What are the Consequences for the Local Society? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(4), 429–439.

Haartsen, T. & Wissen, L. van (2012). Causes and consequences of regional population decline for primary schools. *Journal of economic en social geography*, 103, 487-496.

Haartsen, T & Venhorst, V. (2010). Planning for decline: anticipating on population decline in the Netherlands. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 101(2), 218-227.

Jong, A. de (2005). Bevolkingsprognose 2004–2050: maximaal 17 miljoen inwoners. *Bevolkingstrends*, 1^e kwartaal.

Knippenberg, H. (1998). Secularization in the Netherlands in its historical and geographical dimensions. *Geojournal*, 45(3), 209-220.

Knutsen, O. (2004). Religious Denomination and Party Choice in Western Europe: A Comparative Longitudinal Study from Eight Countries, 1970–97. *International Political Science Review*, 25(1), 97-128.

Lee, R. (2003). The Demographic Transition: Three Centuries of Fundamental Change. *Journal of economics perspectives*, 17(4), 167-190.

Lemstra, S, Mulder, S & Oude Wesselink, G. (2008). Supermarkten en voorzieningen in Groninger dorpen.

Marmot, M & Wilkinson R.G. (2006). *Social determinants of health*. Oxford university press, 2e editie.

Pukeliene, V. & Starkauskiene, V. (2011). Quality of Life: Factors Determining its Measurement Complexity. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 22(2), 147-156.

Reher, D.S. (2007). Towards Long-term Population Decline: A Discussion of Relevant Issues. *European Journal of Population*, 23(2), 189–207.

Rijksoverheid (2011). *Kleine basisscholen krijgen meer tijd om te groeien*. Geraadpleegd op 16-12-2012 via <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2011/03/01/kleine-basisscholen-krijgen-meer-tijd-om-te-groeien.html> . Den Haag: Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap.

Sunier, T. (2004). Naar een nieuwe schoolstrijd? *BMGN*, 119(4), 552-576.

Williams, K. (2008). Social Networks and Social Capital: Rethinking Theory in Community Informatics. *The journal of community informatics*, 4(3).

7. Bijlagen

Onderzoek naar fusies tussen basisscholen in dorpen

De volgende enquête is bedoeld om een beter inzicht te krijgen in de gevolgen die een fusie tussen twee basisscholen in een dorp met zich meebrengt.

De enquête is geheel anoniem en zal alleen voor dit onderzoek gebruikt worden.

Graag omcirkelen of aankruisen wat van toepassing is.

- 1) Woont u uw hele leven al in dit dorp? Ja / Nee
- 2) A. Hebt u onderwijs genoten aan een basisschool in dit dorp? Ja(ga naar vraag 2B) / Nee(ga door naar vraag 3)
B. Aan welke basisschool hebt u onderwijs genoten?
OBS Pr Beatrix / CBS Roemte
- 3) Bent u christelijk opgevoed? Ja / Nee
- 4) Bent u kerkelijk betrokken? Ja / Nee
- 5) Wat zou u er vinden als de twee basisscholen van het dorp zouden fuseren?
Heel slecht / Slecht / Neutraal / Goed / Heel goed
- 6) Bij een fusie verdwijnt er één van de twee scholen, vindt u het erger dat er een basisschool uit het dorp verdwijnt of dat er een bepaald type onderwijs verdwijnt(dit zij christelijk of openbaar)?
  - Erger dat er een school uit het dorp verdwijnt
  - Erger dat er een bepaald type onderwijs uit het dorp verdwijnt
- 7) Verwacht u dat bij een fusie tussen de twee basisscholen de sociale banden binnen het dorp versterkt worden? Ja / Nee
- 8) Wanneer er een school door een fusie verdwijnt, denkt u dat het dorp hierdoor financieel sterker wordt? Ja / Nee
- 9) Verwacht u dat bij het wegvallen van een school door een fusie ook nog andere voorzieningen uit het dorp zullen verdwijnen? Ja / Nee
- 10) Denkt u dat een fusie tussen de twee basisscholen in de toekomst nodig zal zijn? Ja / Nee
- 11) Geslacht: Man / Vrouw
- 12) Geboortjaar: .....

Onderzoek naar fusies tussen basisscholen in dorpen

De volgende enquête is bedoeld om een beter inzicht te krijgen in de gevolgen die een fusie tussen twee basisscholen in een dorp met zich meebrengt.

De enquête is geheel anoniem en zal alleen voor dit onderzoek gebruikt worden.

Graag omcirkelen of aankruisen wat van toepassing is.

- 1) Woont u uw hele leven al in dit dorp? Ja / Nee
- 2) A. Hebt u onderwijs genoten aan een basisschool in dit dorp? Ja(ga naar vraag 2B) / Nee(ga door naar vraag 3)
B. Aan welke basisschool hebt u onderwijs genoten?
OBS De Bongerd / CBS De Crangeborg
- 3) Bent u christelijk opgevoed? Ja / Nee
- 4) Bent u kerkelijk betrokken? Ja / Nee
- 5) Wat zou u er vinden als de twee basisscholen van het dorp zouden fuseren?
Heel slecht / Slecht / Neutraal / Goed / Heel goed
- 6) Bij een fusie verdwijnt er één van de twee scholen, vindt u het erger dat er een basisschool uit het dorp verdwijnt of dat er een bepaald type onderwijs verdwijnt(dit zij christelijk of openbaar)?
  - Erger dat er een school uit het dorp verdwijnt
  - Erger dat er een bepaald type onderwijs uit het dorp verdwijnt
- 7) Verwacht u dat bij een fusie tussen de twee basisscholen de sociale banden binnen het dorp versterkt worden? Ja / Nee
- 8) Wanneer er een school door een fusie verdwijnt, denkt u dat het dorp hierdoor financieel sterker wordt? Ja / Nee
- 9) Verwacht u dat bij het wegvallen van een school door een fusie ook nog andere voorzieningen uit het dorp zullen verdwijnen? Ja / Nee
- 10) Denkt u dat een fusie tussen de twee basisscholen in de toekomst nodig zal zijn? Ja / Nee
- 11) Geslacht: Man / Vrouw
- 12) Geboortejaar: .....

7.2 Resultaten enquêteonderzoek van beide dorpen

Tabel 12. Enquête resultaten voor de dorpen samen

Vraag enquête	Antwoord	Aantal respondenten	Percentage	Significantie
1. Woont u al uw hele leven in dit dorp?	Ja	10	18%	,000
	Nee	46	82%	
	Totaal	56	100%	
2. Hebt u onderwijs genoten aan een basisschool in dit dorp?	Nee	45	80%	,000
	Ja	11	20%	
	Totaal	56	100%	
3. Bent u christelijk opgevoed?	Nee	23	41%	,229
	Ja	33	59%	
	Total	56	100%	
4. Bent u kerkelijk betrokken?	Nee	36	,64%	,044
	Ja	20	36%	
	Totaal	56	100%	
6. Bij een fusie verdwijnt er één van de twee scholen, vindt u het erger dat er een basisschool uit het dorp verdwijnt of dat er een bepaald type onderwijs verdwijnt(dit zij christelijk of openbaar)?	Erger dat er een bepaald type onderwijs uit het dorp verdwijnt	15	27%	,001
	Erger dat er een school uit het dorp verdwijnt	40	73%	
	Totaal	55	100%	
7. Verwacht u dat bij een fusie tussen de twee basisscholen de sociale banden binnen het dorp versterkt worden?	Nee	21	39%	,134
	Ja	33	61%	
	Totaal	54	100%	
8. Wanneer er een school door een fusie verdwijnt, denkt u dat het dorp hierdoor financieel sterker wordt?	Nee	33	62%	,098
	Ja	20	38%	
	Totaal	53	100%	
9. Verwacht u dat bij het wegvallen van een	Ja	14	26%	,001
	Nee	40	74%	

school door een fusie ook nog andere voorzieningen uit het dorp zullen verdwijnen?	Totaal		54	100%	
10. Denkt u dat een fusie tussen de twee basisscholen in de toekomst nodig zal zijn?	Nee		14	25%	,000
	Ja		42	75%	
	Totaal		56	100%	
11. Geslacht?	Ja		26	46%	,689
	Nee		30	54%	
	Totaal		56	100%	

Tabel 13. Mening over fusie tussen twee basisscholen

	Aantal respondenten	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Significantie
Totaal	56	3,7679	1,09530	0,000